

POŽEGA-SLAVONIA COUNTY - WINE TOURISM DESTINATION**POŽEŠKO-SLAVONSKA ŽUPANIJA – DESTINACIJA VINSKOG
TURIZMA**

MATIĆ, Gabrijela & ŠTETIĆ, Dinko

Abstract: Croatia is a tourist country where the 3S form of tourism still dominates ("sun, sea, sand"). However, in the last ten years the process of diversification of the tourist product and the development of new specific forms of tourism that contribute to the tourist and economic development of the continental parts of Croatia has begun. One of them is wine tourism (eno tourism), a specific form of tourism that attracts wine lovers to vineyards, wineries, cellars or museums dedicated to wine. The paper will present the resources of Požega-Slavonia County for branding the county and its development as a continental destination of wine tourism.

Key words: destination, wine tourism, Požega-Slavonia County

Sažetak: Hrvatska je turistička zemlja u kojoj još uvijek dominira 3S oblik turizma („sun, sea, sand“ - sunce, more, pijesak). Međutim, zadnjih desetak godina je započeo proces diversifikacije turističkog proizvoda i razvoj novih specifičnih oblika turizma koji doprinose turističkom i gospodarskom razvoju kontinentalnih dijelova Hrvatske. Jedan od njih je i vinski turizam (enoturizam ili vino-turizam), specifični oblik turizma koji ljubitelje vina privlači u vinograde, vinarije, podrume ili muzeje koji su posvećeni vinu. U radu će biti predstavljeni resursi Požeško-slavonske županije za brendiranje županije i njen razvoj kao kontinentalne destinacije vinskog turizma.

Ključne riječi: destinacija, vinski turizam, Požeško-slavonska županija

Authors' data: Gabrijela, Matić, univ.spec.oec., Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Područni ured u Požegi, Požega. matic.gabi@gmail.com; Dinko, Štetić, mag.oec., Učilište Maestro, Požega. info@uciliste-maestro.hr

1 Uvod

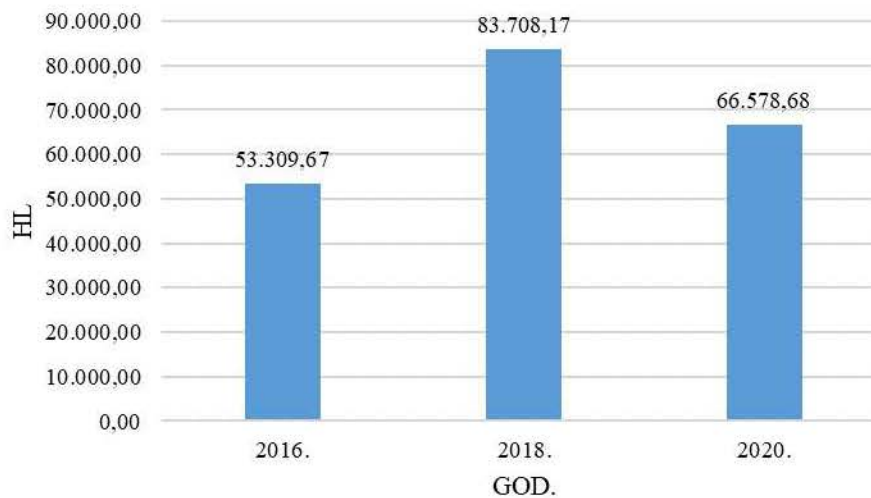
Hrvatska je turistička zemlja i turizam u Hrvatskoj ima izuzetno veliku ulogu u njenom gospodarstvu. Zbog globalne pandemije i ograničenja kretanja i putovanja, podaci iz 2021. i 2020. godine nisu prikaz stvarnog stanja, međutim podaci Ekonomskog instituta Zagreb za 2019. godinu pokazuju su turistički devizni prihodi u Hrvatskoj stvorili gotovo petinu hrvatskog BDP-a (19,4%) [1]. Uz svoj veliki doprinos BDP-u, turizam, bilo direktno, bilo indirektno, utječe i na stvaranje novih radnih mjesta te na razvoj i prihode u drugim djelatnostima. Hrvatska, čiji turistički slogan „Mala zemlja za veliki odmor“ predstavlja stanje i potencijale Hrvatske, male zemlje za veliki odmor bez obzira o kojem dijelu Hrvatske se radi i kojem godišnjem dobu. Tome doprinosi i razvoj brojnih specifičnih oblika turizma u svim dijelovima Hrvatske. Požeško-slavonska županija je kontinentalna hrvatska županija koja ima resurse i potencijale da postane i bude destinacija vinskog turizma u Hrvatskoj. Autorica je provela sekundarno istraživanje i prikupljeni podaci koji potvrđuju resurse i potencijal županije za razvoj i brendiranje Požeško-slavonske županije kao destinacije vinskog turizma će biti predstavljeni u nastavku.

2 Resursi Požeško-slavonske županije za razvoj vinskog turizma

Požeško-slavonska županija je hrvatska kontinentalna županija smještena na istoku Hrvatske koju, između ostalog, obilježavaju jedinstvene atrakcije i znamenitosti, nedirnuta priroda, izvrsna gastronomija, priznata vina, autentično gostoprimstvo [2] za savršeni turistički dolazak i boravak. Resursna osnova, potrebna za razvoj vinskog turizma, ogleda se u slijedećem:

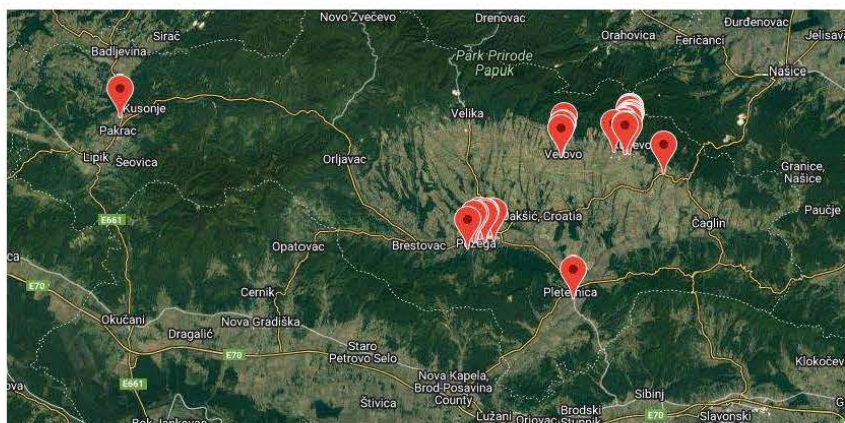
- od ukupne površine Požeško-slavonske županije, šumske površine čine 45,26% županije, a 49,29% županije čine obradive površine [3]. Dakle, od 1.815,24 km², 894,73 km² čine obradive površine,
- od ukupnih obradivih površina, u 2021. godini je 1.447,26 ha bilo pod vinogradima [4], što čini udio od 1,6% u ukupno obradivim površinama u županiji,
- broj poljoprivrednih gospodarstava u vinarstvu u 2021. godini u Požeško-slavonskoj županiji je bio 698 i navedeno čini 1,8% u ukupnom broju poljoprivrednih gospodarstava u vinarstvu u Hrvatskoj, a u strukturi poljoprivrednih gospodarstava 91,3% čine obiteljska gospodarstva, 3,6% čine obrti, 2,8% čine trgovačka društva, 2% samoopskrbna poljoprivredna gospodarstva i 0,3% druge pravne osobe [4],
- najveći broj poljoprivrednih gospodarstava u Požeško-slavonskoj županiji ima površine pod vinogradima od 0,1 do 1 ha (306 poljoprivrednih gospodarstava), te od 1 do 5 ha (223 poljoprivredna gospodarstva), a jedno poljoprivredno gospodarstvo ima površinu pod vinogradima 418,53 ha [4],
- proizvodnja vina u Požeško-slavonskoj županiji je 2018. godine bila u odnosu na 2016. godinu veća 57% i iako je u 2020. godini proizvodnja vina, u odnosu

na 2018. godinu, bila smanjena za 20%, u odnosu na 2016. godinu je bila veća 25% [4], a kao što se može vidjeti na grafikonu 1.

Grafikon 1.: Proizvodnja vina u Požeško-slavonskoj županiji

- vinske ceste u vinogorju Kutjevo, vinogorju Požega-Pleternica i vinogorju Pakrac. Graševina je najpoznatije vino vinogorja u Požeško-slavonskoj županiji, a mnoge vinarije i vinski podrumi spremno ugošćuju goste-turiste. Vinogorje Kutjevo, sa oko 800 ha vinograda, obuhvaća područje Čaglina, Kutjeva, Kaptola i Velike. Najstariji vinski podrum iz 1232. godine nalazi se na području Kutjevačkog vinogorja, a 45 paralela, koja se proteže kutjevačkim vinogorjem, povezuje vinorodno značajna područja: Istru, Piemont, Val du Rhone, Bordeaux i Oregon. Kutjevački podrum, sa tradicijom vinogradarstva i podrumarstva koje seže još u 1232. godinu, u kojemu se nalazi najveća bačva napravljena od slavonskog hrasta, je jedno od najpoznatijih vinskih središta u Hrvatskoj. Vinogorje Požega-Pleternica obuhvaća područje Požega, Pleternice, Brestovca i Jakšića. Glavnina vinograda, koji se protežu na 390 ha, nalazi se na obroncima Požeške gore. Vinogorje Pakrac obuhvaća područje Pakraca i Lipika. Radi se o vinogorju od oko 20 ha vinograda, a prvi zapisi o vinarstvu pakračkog kraja sežu još u 1782. godinu prema putopisu Pillera i Mitterpachera „Putovanje po Slavoniji 1782. godine“ [2]. Položaj vinarija na vinskim cestama vinogorja Kutjeva, Požega-Pleternica i Pakrac, prikazan je na slici 1. To su iz vinogorja Kutjevo vinarije Galić, Josipović, Perak, Soldo, Tandara, Adžić, Antunović, B. Jakobović, Baron, Bodegrajac, Čamak, Enjingi, Hora, Ivanović, Jakobović, Jogun, Krauthaker, Kutjevo d.d., Lukačević, Majetić, Mihalj, Mijatović, Mitrović, Perić, Sontacchi, Šag, Tepeš, Vasilj, Zorić; iz vinogorja Požega-Pleternica vinarije Bartolović, Glasnović, Miličević, Veleučilište u Požegi, Romić, T.R. Metro, Vojak, Zrinščak; iz vinogorja Pakrac vinarija Časić [5],

Slika 1.: Vinarije na vinskim cestama vinogorja Kutjevo, vinogorja Požega-Pleternica i vinogorja Pakrac

- kušaonice vina u kojima gosti – turisti uz priče o čaroliji nastanka vina mogu isto isprobati i doživjeti nezaboravno iskustvo [2],
- u sklopu Veleučilišta u Požegi, od 1998. godine, obrazuju se ljudski resursi na preddiplomskom studiju Vinogradarstvo-Vinarstvo-Voćarstvo koji, završetkom studija, imaju stečeno teoretsko znanje i vještine te praktično znanje koje uključuje i vođenje i gospodarenje malim poduzećima u vinogradarstvu, vinarstvu i marketingu poljoprivrednih proizvoda, grožđa, vina, voća, alkoholnih pića i sokova te prerade vina. Uz studij Vinogradarstvo-Vinarstvo-Voćarstvo, u sklopu Veleučilišta u Požegi, pokrenut je i preddiplomski studij Enogastronomija, koji će obrazovati stručnjake koji će biti dodatni resurs u razvoju vinskog turizma [6],
- tradicionalne vinske manifestacije i manifestacije povezane uz vino. Brojne su vinske manifestacije i manifestacije povezane uz vino koje privlače sve više turista i jedan su od resursa Požeško-slavonske županije koja joj daje obilježja destinacije vinskog turizma. Jedna od tradicionalnih vinskih manifestacija je i Vincelovo, kojim se slavi blagdan sv. Vinka, omiljenog sveca među slavonskim vinogradarima i vinarima, koje označava početak rezidbe vinove loze, a ono što ga čini posebno atraktivnim su vincelovska vatra i ražanj sa delicijama Požeško-slavonske županije [7].

Postojeće resurse Požeško-slavonske županije za razvoj vinskog turizma treba dodatno povezati, razviti, unaprijediti i promovirati te brendirati županiju kao destinaciju vinskog turizma.

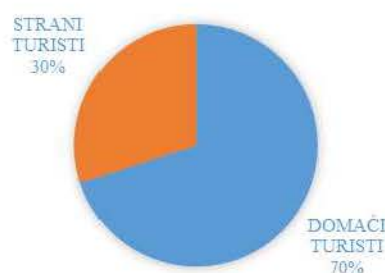
3 Potencijali Požeško-slavonske županije kao destinacije vinskog turizma

Broj dolazaka i noćenja turista se u Požeško-slavonskoj županiji u proteklom razdoblju povećavao, s iznimkom 2020. i 2021. pandemijske godine kada je zbog epidemioloških razloga bilo ograničenje putovanja i kretanja. U strukturi turista koji dolaze i noće u Požeško-slavonskoj županiji, 70% čine domaći turisti, a 30% strani turisti. Broj raspoloživih postelja u županiji za smještaj turista se također kontinuirano povećava [8]. Navedeno upućuje na sve veću zainteresiranost i

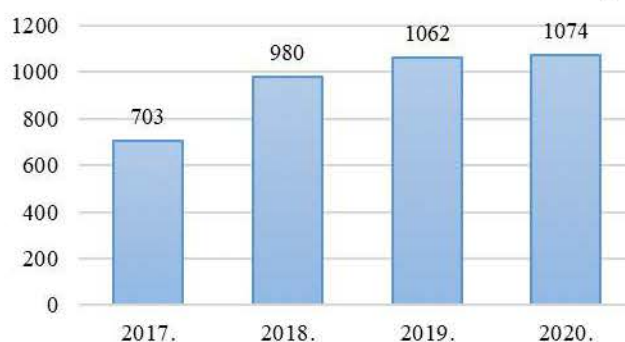
prepoznavanje atraktivnosti resursa Požeško-slavonske županije i na potencijal u razvijanju turizma u Požeško-slavonskoj županiji.

Grafikon 2.: Dolasci i noćenja turista u Požeško-slavonskoj županiji

Grafikon 3.: Struktura domaćih i stranih turista u Požeško-slavonskoj županiji

Grafikon 4.: Kretanje broja stalnih postelja u Požeško-slavonskoj županiji

U Strateškom marketinškom planu turizma Slavonije s planom brendiranja za razdoblje 2019. do 2025. godine, kao jedinstvena atrakcija sa potencijalom privlačenja turista i iz udaljenijih krajeva, prepoznato je Vinogorje Kutjevo [9]. Požeško-slavonska županija već od 2021. godine provodi projekt „Svijet graševine (Spahijski podrum, Muzej bečarca, brendiranje)“, u suradnji s partnerima, koji se većinski financira iz bespovratnih sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj. Cilj projekta je unapređenje i razvoj kulturno-povijesne turističke ponude koja će unaprijediti turistički potencijal destinacije stvarajući nova radna mjesta i povećavajući prihode malog i srednjeg poduzetništva. Radi se o jedinstvenom projektu koji koristi vinski identitet i kulturnu baštinu u brendiranju cijele regije. Projekt je zamišljen kao podrška vinarima i turističkom sektoru Požeško-slavonske županije [10]. Uz navedeno, Grad Kutjevo, kao nositelj projekta, provodi projekt „Kuća graševine“. Jedan od ciljeva projekta je spajanje vinskog identiteta i kulturne baštine u brendiranju cijele regije, a kao podrška vinarima i turističkom sektoru Požeško-slavonske županije. Projektom će se prezentirati kutjevačko vinogorje kao svjetska prijestolnica graševine i vrhunska atrakcija europske vinske kulture [11]. Jedan od rezultata projekta „Svijet graševine“ će biti i Strateški i akcijski plan Svijeta graševine sa smjernicama razvoja destinacije vinskog i kulturnog turizma, planom

aktivnosti za kratkoročno (2 godine), srednjoročno (4 godine) i dugoročno razdoblje (8 godina) [3].

Svjetsko tržište vinskog turizma u 2020 godini je iznosilo 8,65 mlrd US\$, a radilo se o godini u kojoj je cijela svjetska turistička industrija bila teško pogođena pandemijom koronavirusa (Covid-19). Prema predviđanjima, veličina tržišta vinskog turizma u svijetu bi trebala doseći gotovo 29,6 milijardi US\$ u 2030. godini [12].

Kao što je predstavljeno, Požeško-slavonska županija ima sve potrebne resurse za razvoj vinskog turizma, te brojne potencijale za njegov razvoj. Promjene u ponašanju turista i promijenjenim trendovima u turizmu, gdje turisti danas traže nešto više od odmora uz more na suncu i plaži, traže neke nove autentične doživljaje i jedinstvena iskustva pri posjeti turističkoj destinaciji, je upravo ono što vinski turizam u Požeško-slavonskoj županiji može ponuditi. Koraci koji vode prema brendiranju Požeško-slavonske županije kao destinacije vinskog turizma su, kroz spomenute projekte, već pokrenuti. Uz postojeće resurse, kao što su vinogradarska poljoprivredna gospodarstva, vinarije, proizvođače vina, pokrenute su i već se održavaju brojne manifestacije, od kojih neke imaju svoju tradiciju, a neke su u svom začetku kao što su:

- festival Zlatne žice Slavonije, sa tradicijom dužom od pola stoljeća, čiji početak se obilježava velikom povorkom nošnji i prikazom berbe grožđa,
- Grgurevo i Dan Grada Požege, što je spomendan na slavnu bitku s Turcima, koje se obilježava na obroncima Požeške gore u vinogradima požeških vinogradara i vinara,
- proslave Vincelova u vinogradima i vinarijama požeškog, kutjevačkog, pleterničkog i pakračkog vinogorja,
- „Ideš i piješ“, jednodnevna *wine and walk* manifestacija, prvi put održana 2021. godine, u kojoj posjetitelji-turisti tijekom jedanaestkilometarske šetnje, okruženi prirodnim ljepotama, mogu isprobati razna vina u vinarijama požeško-slavonskog područja [13] i dr.

Predstavljene su samo neke vinsko-turističke manifestacije. Međusobno još bolje povezivanje predstavljene resursne osnove, postojećih manifestacija, razvijanje novih manifestacija, intenzivnija promocija te brendiranje Požeško-slavonske županije kao županije za vinski turizam učinit će Požeško-slavonsku županiju destinacijom vinskog turizma u Hrvatskoj.

Zaključak

Mala županija za jedinstveno iskustvo je Požeško-slavonska županija, destinacija za vinski turizam. Jedno od ključnih atrakcija Požeško-slavonske županije su vino i tradicija. Kako turistički razvoj određenog područja ovisi o turističko-atrakcijskoj osnovi, resursna osnova vinskog turizma i postojeće turističke manifestacije su potencijal koji će sa daljnjim razvojem omogućiti Požeško-slavonskoj županiji da postane i ostane jedinstvena destinacija vinskog turizma u Hrvatskoj.

 Literatura

- [1] Rašić, I. (2020). Turizam. *Sektorske analize*. Ekonomski institut Zagreb. *Dostupno na:* https://www.eizg.hr/userdocsimages/publikacije/serijske-publikacije/sektorske-analize/SA_turizam_2020.pdf *Pristup:* 14-04-2022
- [2] Turistička zajednica Požeško-slavonske županije, *Dostupno na:* <https://tzzps.hr/> *Pristup:* 14-04-2022
- [3] Požeško-slavonska županija, *Dostupno na:* <https://www.pszupanija.hr/> *Pristup:* 14-04-2022
- [4] Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, *Dostupno na:* <https://www.apprrr.hr/registri/> *Pristup:* 15-04-2022
- [5] Vinarnice.hr: Požeško-slavonska županija, *Dostupno na:* <https://vinarnice.hr/hr/vinarije-u-hrvatskoj/pozesko-slavonska-zupanija/> *Pristup:* 15-04-2022
- [6] Veleučilište u Požegi, *Dostupno na:* <https://www.vup.hr/> *Pristup:* 15-04-2022
- [7] Wish, *Dostupno na:* <https://www.wish.hr/vincelovo-u-pozesko-slavonskoj-zupaniji-nikad-atraktivnije/> *Pristup:* 15-04-2022
- [8] Državni zavod za statistiku, *Dostupno na:* www.dzs.hr *Pristup:* 17-04-2022
- [9] Boranić Živoder, S. i sur. (2018). Strateški marketinški plan turizma Slavonije s planom brendiranja za razdoblje 2019.-2025., *Dostupno na:* <https://visitslavonia.hr/media/3c1dplff/smp-slavonija.pdf> *Pristup:* 20-04-2022
- [10] Balen, V. Vinsko-turistički brend Požeško-slavonske županije i njezinih gradova, *Dostupno na:* <https://lokalni.vecernji.hr/zupanije/vinsko-turisticki-brend-pozesko-slavonske-zupanije-i-njezinih-gradova-21352> *Pristup:* 20-04-2022
- [11] Grad Kutjevo, *Dostupno na:* <https://www.kutjevo.hr/kuca-grasevine/> *Pristup:* 20-04-2022
- [12] López, A.M. (2021). Market size of wine tourism worldwide in 2020, with forecast for 2030. *Dostupno na:* <https://www.statista.com/statistics/912835/market-size-enotourism-worldwide/> *Pristup:* 22-04-2022
- [13] Ideš i piješ, *Dostupno na:* <https://idesipijes.hr/> *Pristup:* 22.04.2022.